

ماهیت اخلاق پولی و ادراک اخلاقی دانشجویان حسابداری: نقش ویژگی های فردی

مرجان عاطفی^۱، الهه برزگر^۲

چکیده: صداقت پایه و اساس حرفه حسابداری است. این حرفه به دلیل رسوایی های مالی اخیر از سوی جامعه و قانونگذاران، با فشارهای زیادی مواجه شده است؛ از این رو برای بهبود صداقت در حرفه حسابداری، شناخت ارزش های اخلاقی دانشجویان این رشته، امر ضروری است. هدف پژوهش حاضر، بررسی ادراک اخلاقی دانشجویان حسابداری و اخلاق پولی آنهاست. در راستای پاسخگویی به سؤالات پژوهش، سه فرضیه طراحی و آزمون شد. اطلاعات لازم برای اندازه گیری ادراک اخلاقی و اخلاق پولی، به ترتیب از طریق پرسشنامه های موقعیت اخلاقی فورسیث (۱۹۸۰) و مقیاس اخلاق پولی تانگ (۱۹۹۲) جمع آوری شده است. نمونه آماری این پژوهش شامل ۳۷۵ نفر از دانشجویان حسابداری است که در سال ۱۳۹۴ تحت بررسی قرار گرفتند. یافته های پژوهش نشان داد ادراک اخلاقی دانشجویان، مستقل از اخلاق پولی آنهاست و سن و مقطع تحصیلی دانشجویان با اخلاق پولی و ادراک اخلاقی آنها ارتباط ندارد؛ در حالی که جنسیت دانشجویان با اخلاق پولی آنان ارتباط دارد و با ادراک اخلاقی آنها بی ارتباط است.

واژه های کلیدی: اخلاق پولی، ادراک اخلاقی، جنسیت، سن، مقطع تحصیلی.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و مدیریت، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز،

ایران

۲. استادیار گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و مدیریت، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۴/۰۱

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۵/۰۹/۲۰

نویسنده مسئول مقاله: الهه برزگر

E-mail: barzegar@iaushiraz.ac.ir

مقدمه

عمل افراد بازتابی از مسیر فکر و احساس درونی آنهاست. بر این اساس، درک حسابداران درباره درستی یا نادرستی کارها بر کمیت و کیفیت عملکرد آنها و به تبع، عملکرد و موفقیت سازمان مؤثر است (فوکو، ۲۰۰۱). حسابداری نوعی سیستم اطلاعاتی است که وظیفه و رسالت اصلی آن جمع‌آوری و تبادل اطلاعات به‌گونه‌ای است که بتواند در تصمیم‌گیری به استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی کمک کند (خواجوی و نجفی، ۱۳۹۴). محیط حسابداری بسیار پیچیده و چالش‌انگیز است، محصول حسابداری چیزی جز اطلاعات نیست و یکی از دلیل‌های مطرح درباره پیچیدگی اطلاعات، واکنش متفاوتی است که افراد نسبت به آن نشان می‌دهند (احمدپور و هادیان، ۱۳۹۴). بر این اساس، حسابداری شغلی است که باید بر مبنای استانداردهای اخلاقی و معنوی موجود در جهان انجام شود؛ در نتیجه توانایی حسابداران برای درک و توجه به اصول اخلاقی که توسط محیط به آنها القا می‌شود، اهمیت بسزایی دارد و معطوف‌نمودن حرفه حسابداری به سوی ادراک اخلاقی دانشجویان، می‌تواند آغازی برای بهبود درک این حرفه باشد (مروه و انیم، ۲۰۱۵). همچنین، با توجه به این که دانشجویان حسابداری در آینده متخصصان این حرفه خواهند بود، بررسی عواملی که بر درک دانشجویان از اصول اخلاقی اثر می‌گذارد و فهم تفاوت‌های اخلاقی بین آنها اهمیت دارد (هوو، ۲۰۰۷).

اگرچه، پول ابزاری برای تجارت و معیار سنجش ارزش در نظر گرفته شده است (تانگ و چپو، ۲۰۰۳)، بر اساس شواهد پژوهشگران طی چند دهه اخیر (چاریمواتی، ۲۰۱۱؛ ساریل، ۲۰۱۳؛ گوردون، یئینگ و اسکالی، ۲۰۱۳؛ آیویی، ۲۰۱۴؛ ایسا و زهاری، ۲۰۱۵)، پول فقط عاملی برای مبادله و ابزار اقتصادی نیست؛ بلکه افزون‌بر کارکردهای اقتصادی آشکار، کارکردهای اجتماعی و روانی خاصی دارد. برای نمونه، یکی از کارکردهای روانی پول نزد افراد، حس امنیت و آزادی از قیود فقر و نداری است. به بیان دیگر، امروزه پول به ابزاری سودمند در رضایت‌بخشی نیازهای روان‌شناسی و زیستی، انگیزه‌بی‌درنگ مردم به منظور اعمال فعالانه جهت تغییر زندگی و منبع درونی کنترل و خود کارآمدی تبدیل شده است (بندورا، کپرا، بابرینلی، رگالیا و اسکابینی، ۲۰۱۱).

بر اساس مطالب بیان‌شده و با توجه به این که حرفه حسابداری پس از شکست‌های اخلاقی تجاری اخیر با مشکلاتی در بازبایی اعتماد عمومی مواجه شده است، بررسی سطح اخلاق و جایگاه اخلاقی حسابداران ضروری به نظر می‌رسد و دانستن عوامل تأثیرگذار بر نگرش اخلاقی دانشجویان حسابداری و ادراک اخلاقی آنها، می‌تواند به سیاست‌گذاری مناسب و لحاظ‌کردن دوره‌های آموزشی طی تحصیل دانشجویان کمک کند. همچنین، بر این اساس که اخلاق پولی

به‌طور شایان توجهی در ارتباط با بسیاری از نگرش‌ها و رفتارهای مربوط به کار است و می‌تواند به موضوع مهمی برای مدیران و پژوهشگران به‌منظور مدیریت منابع انسانی تبدیل شود، پژوهش حاضر درصدد یافتن پاسخ مناسبی برای این پرسش است که آیا اخلاق پولی با ادراک اخلاقی دانشجویان حسابداری ارتباط دارد و همچنین، آیا اخلاق پولی و ادراک اخلاقی دانشجویان بر حسب جنسیت، سن و مقطع تحصیلی متفاوت است؟

پیشینه نظری پژوهش

ادراک نوعی فرایند است و در این فرایند افراد عقاید شخصی خود را که فراهم‌آورنده اطلاعات معنادار در ارتباط با محیط آنهاست، سازماندهی و تفسیر می‌کنند (جورج، ۲۰۰۹). ادراک اخلاقی نیز عامل محرک تمام تصمیم‌گیری‌های اخلاقی و به‌معنای تشخیص فرد از یک مفهوم اخلاقی است (اتیاء، شانکارماهش و سیگنایپیکدی، ۱۹۹۹). به بیان دیگر، ادراک اخلاقی، سازمان‌دهنده و محرک کل فرایند تصمیم‌گیری اخلاقی است و در این فرایند فرد باید یک مسئله اخلاقی را درک کند (هانت و ویتل، ۱۹۸۶). بورکواسکی و یوگراس (۱۹۹۸) معتقدند ادراک اخلاقی و مقاصد اخلاقی به عوامل دموگرافیک (مانند جنسیت، سن و ...) که برای هر فرد منحصر به فرد است، ارتباط دارند. الم، کندی و لوتن (۲۰۰۱) نیز بیان کرده‌اند، جنسیت بر ادراک اخلاقی تأثیرگذار است؛ در حالی که نتایج پژوهش اوکافور، اوکارا و اگینیک (۲۰۱۵) نشان می‌دهد جنسیت تأثیری بر درک اصول اخلاقی ندارد.

عقاید و ارزش‌های اخلاقی هر فرد نتیجه سامانه مفهومی یکپارچه^۱ یا فلسفه اخلاقی شخصی^۲ است؛ به‌گونه‌ای که افراد در زمینه مسائل اخلاقی موضع‌های خاصی می‌گیرند و این موضع‌گیری بر قضاوت نهایی آنها اثر می‌گذارد (فورسیث، ۱۹۸۰). تفاوت‌های فردی در انجام قضاوت‌های اخلاقی را می‌توان از طریق دو فلسفه اخلاقی آرمان‌گرا^۳ و نسبی‌گرا^۴ تشریح کرد (اشلینگر و فورسیث، ۱۹۷۷).

در حقیقت، آرمان‌گرایان معتقدند که نتیجه‌های خوب همیشه دست‌یافتنی است و حقایق اخلاقی و به‌تبع، اوصافی نظیر خوب و بد و فضائل و رذائل اخلاقی در عالم وجود دارد که از باورها، گرایش‌ها، امیال و احساسات بشر مستقل است (مهدوی و ابراهیمی، ۱۳۹۲)؛ در حالی که نسبی‌گرایان مجموعه قوانین مربوط به اعتقادات اخلاقی را رد می‌کنند و تمایلی به پذیرش قوانین

---

1. Integrated Conceptual System
2. Personal Morality Philosophy
3. Idealism
4. Relativism

جمعی ندارند و معتقدند شرایط، موقعیت‌ها و افراد در تعیین اخلاقی بودن و غیراخلاقی بودن هر تصمیم دخالت دارند و هیچ تضمینی وجود ندارد رفتاری که در شرایطی اخلاقی است، در شرایط و موقعیتی دیگر نیز اخلاقی محسوب شود (اعتمادی و دیانتی دیلمی، ۱۳۸۸).

به گفته گیاداموسی و ژوبرت (۲۰۰۵)، پول اهمیت بسیار زیادی دارد و نمادی از موفقیت و دستاوردها محسوب می‌شود، به‌ویژه برای مردم کشورهای در حال توسعه که تنگدستی در آنجا فراگیر است. همچنین، ممکن است در کشورهای در حال توسعه یا مدرن، افراد بیشتر مادی‌گرا، سرمایه‌دار، فردگرا و خودخواه باشند. تانگ (۱۹۹۲) معتقد است، ارزش‌های اجتماعی با موضوع پول در ارتباط است؛ به‌گونه‌ای که در جوامع مادی‌گرا، افراد به‌شدت تحت تأثیر پول قرار می‌گیرند، پول را به‌عنوان منبعی از شادی و قدرت می‌بینند و کمابیش هر کسی برای پول کار می‌کند.

مفهوم اخلاق پولی، جوانب مختلف و ساختارهای چندبعدی از معانی پول را ارزیابی می‌کند، نشان‌دهنده ارزشی است که اشخاص درباره پول دارند و پول را بخش مهمی در زندگی در نظر می‌گیرند؛ همچنین، میزان پول دوستی افراد و اهمیت اخلاق را در چگونگی قضاوتشان درباره پول بررسی می‌کند و مترادف با واژه پول دوستی به کار می‌رود. به بیان دیگر، اخلاق پولی یکی از عوامل روان‌شناختی است که بر ادراک اخلاقی تأثیرگذار است؛ به‌گونه‌ای که اشخاصی که به‌شدت به پول علاقه‌مندند، اغلب درک کمتری نسبت به اخلاق دارند و معمولاً در تصمیم‌گیری‌ها اخلاق را کمتر رعایت می‌کنند (مروه و انیم، ۲۰۱۵). ایسترلین (۲۰۰۶) پول دوستی را تمایلات، ارزش‌ها، انتظارات و آرمان‌های اشخاص درباره پول می‌داند. پژوهشگرانی نیز پول دوستی را نگرش‌ها یا معنای افراد نسبت به پول و شهرت تعریف می‌کنند (تانگ، ۱۹۹۲؛ تانگ و چن، ۲۰۰۸). اخلاق پولی (پول دوستی شدید افراد) بسیار با اهمیت است؛ زیرا کسانی که به‌شدت به پول علاقه دارند، هیچ‌گاه پول را کافی نمی‌دانند و کسانی که به‌شدت به ثروت علاقه دارند نیز، هیچ‌گاه از درآمد خود راضی نیستند (تانگ، ۲۰۰۷).

پول به‌عنوان ارزش اقتصادی، بیشتر بر محور منافع شخصی است و به‌نظر می‌رسد که برجسته‌شدن اهمیت پول و نگرش‌های معطوف به آن، می‌تواند افراد را در راستای منافع خود بدون توجه به منافع دیگران، سوق دهد (گل‌پرور و جوادیان، ۱۳۸۹). برخی پژوهشگران (تانگ و چپو، ۲۰۰۳؛ چاریزماواتی، ۲۰۱۱؛ ساریل، ۲۰۱۳؛ گوردون و همکاران، ۲۰۱۳) معتقدند، افراد برداشت متفاوتی نسبت به پول دارند و ابزار پول با توجه به ادراک آنها متفاوت است؛ به‌گونه‌ای که میزان پول دوستی افراد با ادراک اخلاقی آنها ارتباط دارد.

بین ویژگی‌های فردی، ادراک اخلاقی و اخلاق پولی دانشجویان حسابداری نیز ارتباط وجود دارد (آیویی، ۲۰۱۴؛ ایسا و زهاری، ۲۰۱۵). به بیان دیگر، نگرش افراد نسبت به پول در اخلاق و خصوصیات شخصی آنها نهفته است (تانگ، لونا آروکاس و وایت‌ساید، ۲۰۰۳) و معنای پول به ذهنیت افراد وابسته است و به شدت با ادراک اخلاقی و رفتار آنها ارتباط دارد (له‌آ و وِلی، ۲۰۰۶). دریافت‌های شخصی فرد از مسئله اخلاقی نیز، ادراک اخلاقی وی را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ به‌گونه‌ای که اگر فردی مسائل اخلاقی را تشخیص ندهد، برنامه تصمیم‌گیری مبتنی بر اخلاق را به کار نمی‌گیرد و به جای آن، معیارهای دیگری مانند عقلایی بودن از لحاظ اقتصادی را به کار می‌برد (جونز، ۱۹۹۱).

احساس تبعیض جنسیتی، از موضوعات مهم پژوهشی است؛ زیرا نگرش‌های ادراکی و احساسی، صرف‌نظر از صحت و دقت آن، می‌تواند آثار شایان توجهی بر نگرش افراد نسبت به کار و نتایج کار داشته باشد (مهرانی، نرگسیان و گنجی، ۱۳۹۵). تانگ و چن (۲۰۰۸) معتقدند تفاوت‌های مهمی در باورها، نگرش‌ها و رفتارهای مرتبط با پول مردان و زنان بر اساس جنسیت وجود دارد؛ به‌گونه‌ای که مردان نگرانی بیشتری برای پول و پیشرفت‌های شغلی دارند؛ در حالی که نگرانی زنان برای پول کمتر است و معمولاً استانداردها و اصول اخلاقی بالاتری نسبت به مردان دارند (تانگ، تانگ و لونا آروکاس، ۲۰۰۵). تانگ، کیم و تانگ (۲۰۰۰) نیز بر این باورند که زنان تمایل کمتری نسبت به کسب پول دارند و اهمیت کمتری برای پول قائل‌اند.

در حقیقت، به‌طور سنتی مردان نقش اصلی نان‌آور خانواده را برعهده دارند. با این حال در دو دهه گذشته شاهد آن بوده‌ایم که زنان در مشاغل اداری حضور فعالی داشته‌اند. یکی از نقش‌های برجسته فزاینده در مسائل مربوط به پول برای زنان، می‌تواند نگرانی در رابطه با کسب دشوار پول، چگونگی ارزیابی آنها از خودشان و همچنین، چگونگی دیدگاه دیگران نسبت به آنها باشد؛ از این رو به نظر می‌رسد، امروزه پول نقش مهمی در زندگی زنان ایفا می‌کند و امکان دارد پول برای آنها نیز موضوعی با اهمیت باشد و مقوله درآمد، علاقه آنها را نسبت به پول افزایش دهد. اسمیت و راجرز (۲۰۰۰) بیان کردند مردان ارزش را به پول، پیشرفت و قدرت نسبت می‌دهند و موقعیت‌های رقابتی را بیشتر دنبال می‌کنند؛ در حالی که زنان اغلب به روابط اجتماعی و فرصت‌هایی برای رشد، توسعه و کمک کردن به مردم توجه دارند و علاقه‌مندند وظایف محوله را به‌گونه‌ای مؤثرتر انجام دهند و با احتمال بیشتری پیرو قوانین و مقررات هستند. از دید تانگ (۱۹۹۲)، افراد مسن‌تر و زنان با دقت بیشتری پولشان را بودجه‌بندی می‌کنند.

پیشینه تجربی پژوهش

کلر، اسمیت و اسمیت (۲۰۰۷) نشان دادند جنسیت، مقطع تحصیلات و تجربه کاری، موجب بروز تفاوت‌هایی در استانداردهای اخلاقی حسابداران می‌شود؛ به گونه‌ای که زنان تمایل بیشتری به تصمیم‌گیری بر مبنای اصول اخلاقی دارند. چاریزماواتی (۲۰۱۱) در پژوهشی دریافت که بین اخلاق پولی (پول دوستی) دانشجویان حسابداری با ادراک اخلاقی آنها رابطه منفی وجود دارد؛ به گونه‌ای که هرچه سطح پول دوستی دانشجویان بیشتر باشد، سطح ادراک اخلاقی آنها کمتر می‌شود. ساریل (۲۰۱۳) نیز دریافت، دانشجویان حسابداری با گرایش بیشتر به پول دوستی، ادراک اخلاقی پایین‌تری دارند؛ همچنین، جنسیت از ادراک اخلاقی و اخلاق پولی آنها تأثیر می‌پذیرد.

گوردون، یتینگ و اسکالی (۲۰۱۳) نشان دادند گرایش‌های اخلاقی حسابرسان نسبی‌گرا، تحت تأثیر چگونگی نگاه آنها به پول است و نگرش آنها نسبت به پول از لحاظ تأثیر بر حرفه حسابداری پیامدهای مهمی دارد. به گفته آیویی (۲۰۱۴)، اخلاق پولی و ادراک اخلاقی دانشجویان حسابداری با هم ارتباط دارد و از جنسیت، سن و سطح آموزشی آنها تأثیر می‌پذیرد. او کافور، اوکارا و اگبینیک (۲۰۱۵) نشان دادند بین ادراک اخلاقی دانشجویان بر اساس جنسیت تفاوت شایان توجهی وجود ندارد، اما دانشجویان سال اول نسبت به دانشجویان سال‌های بالاتر با اخلاق‌ترند. ایسا و زهاری (۲۰۱۵) نیز دریافتند ارتباط شایان توجهی بین ویژگی‌های فردی، ادراک اخلاقی و اخلاق پولی دانشجویان حسابداری وجود دارد.

مهدوی و علی‌پور (۱۳۸۹) دریافتند به جز تأثیر متغیر سن بر رویکرد مذهبی، متغیرهای تجربه کاری، جنسیت، سطح تحصیلات، اندازه شرکت و محیط کاری، رویکردهای تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مالی را تحت تأثیر قرار نمی‌دهند. حسنقلی‌پور، دهقان‌نیری و میرمهدی (۱۳۹۰) نشان دادند جنسیت و محل رشد افراد بر نگرش اخلاقی دانشجویان کسب‌وکار تأثیری ندارد؛ در حالی که نگرش مذهبی، سن، سطح تحصیلات و تجربه کاری بر نگرش اخلاقی آنها مؤثر است. ستایش، ماهر و ابوالحلاج (۱۳۹۱) نیز دریافتند سازه‌های فردی (جنسیت، سن) تأثیری بر درک اصول اخلاقی مدیران مالی ندارد و از بین سازه‌های اجتماعی (سطح تحصیلات، رشته تحصیلی، سابقه خدمت، پست سازمانی)، تنها سابقه خدمت با درک اصول اخلاقی آنها ارتباط دارد.

رویایی، طالب‌نیا، حساس‌یگانه و جلیلی (۱۳۹۲) نیز در پژوهشی نشان دادند بین جنسیت و رفتارهای غیرحرفه‌ای کاهنده کیفیت حسابرسی رابطه‌ای وجود ندارد، در حالی که متغیرهای سن و سطح تحصیلات با این‌گونه رفتارها مرتبط است. سلمان‌پناه و طالب‌نیا (۱۳۹۲) دریافتند ویژگی‌های فردی نظیر سن و میزان تحصیلات با قضاوت اخلاقی حسابداران رسمی ارتباط

ندارد. عباس‌زاده و معینی‌زاده (۱۳۹۳) نشان دادند درک اخلاقی زنان نسبت به مردان بیشتر است. فروغی، جعفری و نادری‌بنی (۱۳۹۳) نیز رابطه معناداری بین سن و سطح تحصیلات حسابداران رسمی با قضاوت‌های اخلاقی آنها گزارش نکردند. فرج‌زاده دهکردی و نورشاهی (۱۳۹۴) در پژوهشی دریافتند، جنسیت و سن، تأثیر با اهمیتی بر اولویت‌بندی ارزش‌های شخصی دانشجویان می‌گذارد، اما مقطع تحصیلی با ارزش‌های شخصی آنها بی‌ارتباط است. تحریری و پیری سقرلو (۱۳۹۵) نیز دریافتند، سن و سطح تحصیلات بر درک حسابرسان از مفهوم تردید حرفه‌ای تأثیر معناداری می‌گذارد و حسابرسان با ویژگی‌های مختلف درک‌های متفاوتی از مفهوم تردید حرفه‌ای دارند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر نحوه گردآوری اطلاعات توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری پژوهش، دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته حسابداری دانشگاه‌های استان فارس در نظر گرفته شده است. با توجه به ماهیت پژوهش، حجم زیاد جامعه و این که امکان بررسی تمام جامعه آماری وجود نداشت؛ از روش نمونه‌گیری در دسترس (تصادفی) استفاده شد. همچنین، با توجه به متغیرهای اصلی، لازم بود دانشجویان به‌منظور پاسخ به سؤال‌های پرسشنامه، دانش عمیق‌تری نسبت به اخلاق پولی و ادراک اخلاقی داشته باشند. بر این اساس، دانشجویان سال‌های سوم و چهارم مقطع کارشناسی و تمام دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد در نظر گرفته شدند. به‌منظور تعمیم بهتر و صحیح‌تر نتایج با مراجعه حضوری به دانشگاه‌های پیام‌نور، آزاد و دولتی شهرستان‌های پرجمعیت استان فارس (شیراز، مرودشت، کازرون، فیروزآباد، نورآباد ممسنی)، مشخص شد حجم جامعه ۳۳۶۵ نفر است. حجم نمونه نیز بر اساس حجم جامعه و با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۵ نفر محاسبه شد.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه موقعیت اخلاقی^۱ و مقیاس اخلاق پولی^۲ است که پس از ترجمه و بومی‌سازی، به‌منظور حصول اطمینان از روایی آنها، ابتدا در اختیار صاحب‌نظران و متخصصان حسابداری قرار گرفت و سرانجام نظرهای اصلاحی آنها در پرسشنامه نهایی اعمال شد. پایایی پرسشنامه‌ها نیز به‌کمک معیار آلفای کرونباخ بررسی شد که برای سؤال‌های پرسشنامه موقعیت اخلاقی ۰/۷۹۶ و سؤال‌های پرسشنامه مقیاس اخلاق پولی ۰/۸۱۳ به‌دست آمد. بدین ترتیب روایی و پایایی مناسب پرسشنامه‌ها به تأیید رسید. همچنین، در پژوهش حاضر

1. Ethical Position Questionnaire (EPQ)
2. Money Ethic Scale (MES)

متغیرهای جنسیت، سن و مقطع تحصیلی به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شدند و اطلاعات مربوط به آنها از سؤال‌های بخش عمومی پرسشنامه استخراج گردید.

در این پژوهش پس از نمونه‌گیری، پرسشنامه‌ها به صورت مستقیم در اختیار آزمودنی‌ها قرار گرفت. به این ترتیب که به کلاس‌های مربوط مراجعه شد و پس از بیان اهداف پژوهش، توضیح پرسشنامه، اطمینان‌دادن به پاسخ‌دهندگان که شرکتشان در آزمون کاملاً داوطلبانه است و پاسخ‌های آنها صرفاً برای تجزیه و تحلیل‌های این پژوهش استفاده خواهد شد و همچنین، ذکر این مطلب که هیچ پاسخ درست و اشتباهی وجود ندارد و تنها نیت از طرح سؤال‌ها، فهمیدن رویکرد و دیدگاه آنهاست، پرسشنامه‌ها در اختیار آنان قرار گرفت و پس از تکمیل توسط دانشجویان، جمع‌آوری شد.

به طور کلی، در این پژوهش ۴۳۵ پرسشنامه توزیع شد (۲۰۵ پرسشنامه در مقطع کارشناسی، ۲۳۰ پرسشنامه در مقطع کارشناسی ارشد) و در نهایت ۴۲۱ پرسشنامه دریافت گردید (۲۰۱ پرسشنامه در مقطع کارشناسی، ۲۲۰ پرسشنامه در مقطع کارشناسی ارشد) که از این تعداد ۳۷۵ پرسشنامه قابلیت اجرا داشتند (۱۶۷ پرسشنامه در مقطع کارشناسی، ۲۰۸ پرسشنامه در مقطع کارشناسی ارشد). داده‌های به دست آمده از پرسشنامه‌ها نیز به کمک نرم‌افزارهای SPSS و Excel تجزیه و تحلیل شدند.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و ادبیات پژوهش، فرضیه‌های زیر برای پاسخ به سؤال اصلی پژوهش مطرح شده‌اند:

فرضیه اول: بین اخلاق پولی و ادراک اخلاقی دانشجویان حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین ادراک اخلاقی دانشجویان حسابداری بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی اختلاف معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین اخلاق پولی دانشجویان حسابداری بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی اختلاف معناداری وجود دارد.

متغیرهای پژوهش

اخلاق پولی: با استفاده از مقیاس اخلاق پولی تانگ (۱۹۹۲)، متغیر اخلاق پولی (پول دوستی) اندازه‌گیری شده است. این مقیاس احساسات ذهنی و نگرش مثبت فرد را نسبت به پول ارزیابی می‌کند؛ یکی از پرکاربردترین پرسشنامه‌ها در زمینه اخلاق پولی است و مشتمل بر ۶ عامل و ۳۰

گزاره است که هر عامل یک زمینه انگیزشی را نشان می‌دهد و می‌توان آنها را در سه بخش طبقه‌بندی کرد: جزء عاطفی^۱ (خوبی، بدی)، جزء شناختی^۲ (موفقیت، احترام - عزت نفس، استقلال - اقتدار) و جزء رفتاری^۳ (بودجه). گزاره‌های این پرسشنامه از ردیف ۱ تا ۹ جزء عامل «خوبی»، از ردیف ۱۰ تا ۱۵ جزء عامل «بدی»، از ردیف ۱۶ تا ۱۹ جزء عامل «موفقیت»، از ردیف ۲۰ تا ۲۳ جزء عامل «احترام - عزت نفس»، از ردیف ۲۴ تا ۲۶ جزء عامل «بودجه» و از ردیف ۲۷ تا ۳۰ جزء عامل «استقلال - اقتدار» است. در این پرسشنامه، پاسخ‌دهندگان نظر خودشان را نسبت به هر یک از گزاره‌ها در مقیاس هفت‌امتیازی لیکرت بیان کردند.

ادراک اخلاقی: با استفاده از پرسشنامه موقعیت اخلاقی فورسیث (۱۹۸۰)، متغیر ادراک اخلاقی اندازه‌گیری شده است. این پرسشنامه، بر یک معیار روان‌سنجی کامل برای سنجش رفتار اخلاقی تمرکز دارد و مشتمل بر ۲ عامل و ۲۰ گزاره است. گزاره‌های این پرسشنامه از ردیف ۱ تا ۱۰ جزء عامل «آرمان‌گرایی» و از ردیف ۱۱ تا ۲۰ جزء عامل «نسبی‌گرایی» است. در این پرسشنامه نیز، آزمودنی‌ها به هر یک از گزاره‌ها در مقیاس هفت‌امتیازی لیکرت پاسخ دادند.

جنسیت: جنسیت صفات و ویژگی‌های اجتماعی دو جنس و تعریف اجتماعی از امور زنانه و مردانه است که می‌تواند در گذر زمان تحول یابد. جنسیت همچنین، نوعی طبقه‌بندی رفتارهای فردی در قالب تفاوت‌های هورمونی مردان و زنان است (بختیاری، مجتهدزاده و طبری، ۱۳۹۱).

سن: بررسی و طبقه‌بندی جمعیت هر جامعه به تفکیک سن که بر حسب سال تولد افراد صورت می‌گیرد، توزیع سنی جمعیت نامیده می‌شود. با توجه به این که افراد در گروه‌های سنی مختلف، رفتار و واکنش‌های متفاوتی از خود نشان می‌دهند و در رویارویی با موضوعات، رویدادها و مسائل اطرافشان، درک و برداشت‌های متفاوتی دارند؛ عامل سن می‌تواند در درک و برداشت دانشجویان تأثیرگذار باشد.

مقطع تحصیلی: منظور، مقطع تحصیلی دانشگاهی دانشجویان در دوره‌های (پیوسته، ناپیوسته) کارشناسی و کارشناسی ارشد است.

---

1. Affective
2. Cognitive
3. Behavioral

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

با استفاده از آمار توصیفی، اطلاعات به دست آمده از سؤال‌های جمعیت‌شناختی و سنجه‌های مختلف پرسشنامه‌ها و اجزای آن تجزیه و تحلیل شدند. آماره‌های توصیفی سؤال‌های جمعیت‌شناختی در جدول ۱ و آماره‌های توصیفی سؤال‌های تخصصی پرسشنامه در جدول ۲ درج شده است.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی اطلاعات جمعیت‌شناختی پرسشنامه

متغیر	شرح	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۶۶	۴۴/۳
	زن	۲۰۹	۵۵/۷
	جمع	۳۷۵	۱۰۰
سن	بین ۱۸ تا ۲۲ سال	۸۴	۲۲/۴
	بین ۲۳ تا ۲۷ سال	۱۴۳	۳۸/۱
	بین ۲۸ تا ۳۲ سال	۸۱	۲۱/۶
	بین ۳۳ تا ۳۷ سال	۳۸	۱۰/۱
	بالای ۳۸ سال	۲۹	۷/۸
جمع	جمع	۳۷۵	۱۰۰
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۱۶۷	۴۴/۵
	کارشناسی ارشد	۲۰۸	۵۵/۵
	جمع	۳۷۵	۱۰۰

جدول ۲. آماره‌های توصیفی سؤال‌های تخصصی پرسشنامه

متغیر	اخلاق پولی	ادراک اخلاقی		آماره
		آرمان‌گرایی	نسبی‌گرایی	
میانگین	۵/۲۸	۶/۰۹	۴/۵۶	۵/۱۹
میانه	۵/۳۰	۶/۲۰	۴/۳۰	۵/۱۵
انحراف معیار	۰/۶۵	۰/۷۱	۵/۳۵	۰/۶۲

آمار استنباطی

در این پژوهش قبل از آزمون فرضیه‌ها، نرمال بودن توزیع متغیرهای «اخلاق پولی» و «ادراک اخلاقی» با استفاده از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف بررسی شد. نتایج این آزمون در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون کلموگروف - اسمیرنوف

آماره	متغیر	ادراک اخلاقی		
		اخلاق پولی	آرمان گرایی	نسبی گرایی
تعداد		۳۷۵	۳۷۵	۳۷۵
میانگین		۵/۲۸	۶/۰۹	۴/۵۶
انحراف معیار		۰/۶۵	۰/۷۱	۵/۳۵
آماره K-S		۰/۷۹۲	۱/۹۵۵	۶/۸۵۲
احتمال آماره K-S		۰/۵۵۶	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰
نوع توزیع		نرمال	غیرنرمال	غیرنرمال
		نرمال	غیرنرمال	نرمال

فرضیه اول به کمک نتایج به دست آمده از سؤال‌های پرسشنامه موقعیت اخلاقی فورسیت و مقیاس اخلاق پولی تانگ آزمون شد. به منظور بررسی رابطه بین اخلاق پولی و ادراک اخلاقی، از «همبستگی پیرسون» و برای بررسی رابطه بین اخلاق پولی و مؤلفه‌های ادراک اخلاقی (آرمان گرایی و نسبی گرایی) از «همبستگی پیرسون» و «همبستگی اسپیرمن» برای تقویت و اطمینان بیشتر به نتایج استفاده شده است. نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه اول که در جدول ۴ ارائه شده است، حاکی از آن است که اخلاق پولی دانشجویان حسابداری، مستقل از ادراک اخلاقی آنهاست؛ از این رو فرضیه اول پژوهش تأیید نمی‌شود.

جدول ۴. نتیجه آزمون فرضیه اول

نوع رابطه	نوع ضریب همبستگی	شدت ضریب همبستگی	P-Value	نتیجه آزمون
اخلاق پولی	پیرسون	۰/۰۸۲	۰/۱۱۲	H. تأیید
اخلاق پولی	اسپیرمن	۰/۱۳۰	۰/۰۱۲	H. رد
	پیرسون	۰/۰۷۶	۰/۱۴۰	H. تأیید
	اسپیرمن	۰/۰۷۶	۰/۱۴۲	H. تأیید
	پیرسون	۰/۰۵۳	۰/۳۰۳	H. تأیید

فرضیه دوم به کمک نتایج به دست آمده از سؤال‌های پرسشنامه موقعیت اخلاقی فورسیث و بخش سؤال‌های عمومی پرسشنامه آزمون شد. برای تحلیل اختلاف بین ادراک اخلاقی دانشجویان بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی، آزمون «t» با دو نمونه مستقل» و برای تحلیل اختلاف بین مؤلفه‌های ادراک اخلاقی (آرمان‌گرایی و نسبی‌گرایی) بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی، آزمون «من‌ویتنی» به اجرا درآمد. نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه دوم بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی که در جدول‌های ۵ و ۶ ارائه شده است، حاکی از آن است که جنسیت و مقطع تحصیلی دانشجویان حسابداری با ادراک اخلاقی آنها ارتباط ندارد. همچنین، آرمان‌گرا و نسبی‌گرا بودن دانشجویان حسابداری، مستقل از جنسیت آنهاست؛ اما آرمان‌گرایی دانشجویان با مقطع تحصیلی آنها ارتباط دارد.

جدول ۵. نتایج آزمون تفاوت بین ادراک اخلاقی بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی

نتیجه	P-value	آزمون لون		میانگین				متغیر
		P-value	مقدار F	ارشد	کارشناسی	مرد	زن	
H. تأیید	۰/۵۱۰	۰/۹۸۸	۰/۰۰۱	-	-	۵/۱۷	۵/۳۱	ادراک اخلاقی
H. تأیید	۰/۹۵۷	۰/۰۱۹	۵/۵۲۸	۵/۱۹	۵/۱۸	-	-	ادراک اخلاقی

جدول ۶. نتایج آزمون تفاوت بین مؤلفه‌های ادراک اخلاقی بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی

نتیجه	P-value	مقدار Z	میانگین رتبه				مؤلفه‌های ادراک اخلاقی
			ارشد	کارشناسی	مرد	زن	
H. تأیید	۰/۶۱۴	-۰/۵۰۴	-	-	۱۸۴/۸۴	۱۹۰/۵۱	آرمان‌گرایی
H. تأیید	۰/۳۶۶	-۰/۹۰۴	-	-	۱۸۲/۳۲	۱۹۲/۵۱	نسبی‌گرایی
H. رد	۰/۰۱۳	-۲/۴۷۹	۲۰۰/۴۲	۱۷۲/۵۴	-	-	آرمان‌گرایی
H. تأیید	۰/۰۷۱	-۱/۸۰۳	۱۷۸/۹۶	۱۹۹/۲۶	-	-	نسبی‌گرایی

همچنین، برای آزمون فرضیه دوم به منظور تحلیل اختلاف بین ادراک اخلاقی دانشجویان بر اساس سن از «آزمون فیشر (f)» و برای تحلیل اختلاف بین مؤلفه‌های ادراک اخلاقی (آرمان‌گرایی و نسبی‌گرایی) بر اساس سن از آزمون «کروسکال والیس» استفاده شد. نتایج

به دست آمده از آزمون فرضیه دوم بر اساس سن که در جدول های ۷ و ۸ ارائه شده است، نشان می دهد سن دانشجویان حسابداری با ادراک اخلاقی آنها ارتباط ندارد؛ اما، آرمان گرا و نسبی گرا بودن دانشجویان حسابداری تابعی از سن آنهاست.

جدول ۷. نتایج آزمون تفاوت بین ادراک اخلاقی بر اساس سن

آماره ها / گروه ها	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	مقدار F	P-Value
بین گروه ها	۲/۵۲۵	۴	۰/۶۳۱	۱/۶۵۲	۰/۱۶۱
درون گروه ها	۱۴۱/۳۹۵	۳۷۰	۰/۳۸۲		
جمع	۱۴۳/۹۲۰	۳۷۴			

جدول ۸. نتایج آزمون تفاوت بین مؤلفه های ادراک اخلاقی بر اساس سن

مؤلفه های ادراک اخلاقی	خی دو	درجه آزادی	P-value	نتیجه
آرمان گرایی	۱۳/۵۴۱	۴	۰/۰۰۹	H. رد
نسبی گرایی	۲۱/۲۲۷	۴	۰/۰۰۰	H. رد

فرضیه سوم به کمک نتایج به دست آمده از سؤال های پرسشنامه مقیاس اخلاق پولی تانگ و بخش سؤال های عمومی پرسشنامه آزمون شد. برای تحلیل اختلاف بین اخلاق پولی دانشجویان بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی، آزمون «t با دو نمونه مستقل» اجرا شد. نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه سوم بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی که در جدول ۹ ارائه شده است، حاکی از آن است که جنسیت دانشجویان حسابداری با اخلاق پولی آنها مرتبط است؛ اما مقطع تحصیلی دانشجویان با اخلاق پولی آنها ارتباط ندارد.

جدول ۹. نتایج آزمون تفاوت بین اخلاق پولی بر اساس جنسیت و مقطع تحصیلی

نتیجه	P-value	آزمون لون		میانگین			متغیر
		P-value	مقدار F	ارشد	کارشناسی	مرد	
H. رد	۰/۰۱۵	۰/۱۴۰	۲/۱۸۹	-	-	۵/۱۹	۵/۳۵
H. تأیید	۰/۱۹۳	۰/۴۲۸	۰/۶۳۰	۵/۲۴	۵/۳۳	-	-

همچنین، برای تحلیل اختلاف بین اخلاق پولی دانشجویان بر اساس سن از «آزمون فیشر (f)» استفاده شد. نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه سوم بر اساس سن که در جدول ۱۰ ارائه شده است، نشان داد اخلاق پولی دانشجویان مستقل از سن آنهاست.

جدول ۱۰. نتایج آزمون تفاوت بین اخلاق پولی بر اساس سن

آماره‌ها گروه‌ها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	P-Value
بین گروه‌ها	۲/۷۳۵	۴	۰/۶۸۴	۱/۶۳۶	۰/۱۶۵
درون گروه‌ها	۱۵۴/۶۳۲	۳۷۰	۰/۴۱۸		
جمع	۱۵۷/۳۶۷	۳۷۴			

نتیجه گیری

نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد اخلاق پولی دانشجویان حسابداری با ادراک اخلاقی آنها ارتباط ندارد. همچنین، آرمان‌گرا و نسبی‌گرا بودن دانشجویان، مستقل از میزان پول دوستی آنهاست. نتایج این فرضیه با یافته‌های پژوهش مروه و انیم (۲۰۱۵) همخوانی دارد؛ آنها نشان دادند بین اصول اخلاقی با اخلاق پولی دانشجویان حسابداری، ارتباط شایان توجهی وجود ندارد.

نتایج آزمون فرضیه اول همچنین، برخلاف یافته‌های پژوهش‌های تانگ و چپو (۲۰۰۳)؛ له‌آ و ولبی (۲۰۰۶)؛ چاریم‌اواتی (۲۰۱۱)؛ ساریل (۲۰۱۳)؛ گوردون، یئینگ و اسکالی (۲۰۱۳)؛ آیویی (۲۰۱۴)؛ و ایسا و زهاری (۲۰۱۵) است. بر اساس نتایج آنها، بین ادراک اخلاقی دانشجویان حسابداری و اخلاق پولی آنها ارتباط وجود دارد؛ در نتیجه، افراد برداشت متفاوتی نسبت به پول دارند و نگرش‌های معطوف به پول می‌تواند آنها را در راستای منافع خودشان، بدون توجه به منافع دیگران سوق دهد؛ به گونه‌ای که هرچه سطح پول دوستی افراد بیشتر باشد، سطح ادراک اخلاقی آنها پایین‌تر است.

نتایج آزمون فرضیه دوم نیز نشان داد بین ادراک اخلاقی دانشجویان حسابداری بر اساس جنسیت، سن و مقطع تحصیلی، تفاوتی وجود ندارد. همچنین، آرمان‌گرا و نسبی‌گرا بودن دانشجویان مستقل از جنسیت، اما تابعی از سن و مقطع تحصیلی آنهاست؛ به گونه‌ای که دانشجویان مسن‌تر و همچنین دانشجویان ارشد حسابداری نسبت به دانشجویان کارشناسی، درجه آرمان‌گرایی بالاتری دارند؛ در نتیجه، بیشتر بر جنبه رفاه و سعادت دیگران تأکید دارند و معتقدند که قضاوت‌های اخلاقی از نظر وجدانی باید کاملاً بر اساس اصول، هنجارها و قوانین اخلاقی صورت گیرد. نتایج این فرضیه با یافته‌های پژوهش‌های اوکافور، اوکارا و اگبینیک

(۲۰۱۵)؛ مهدوی و علی‌پور (۱۳۸۹)؛ حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۰) و ستایش و همکاران (۱۳۹۱) که اظهار داشته‌اند جنسیت، سن و مقطع تحصیلی با نگرش‌های اخلاقی، قضاوت‌های اخلاقی، درک اصول اخلاقی و همچنین رویکردهای تصمیم‌گیری اخلاقی افراد ارتباط ندارند، سازگار است.

نتایج آزمون فرضیه دوم همچنین، برخلاف یافته‌های پژوهش‌های بورکواسکی و یوگراس (۱۹۹۸)؛ الم، کندی و لوتن (۲۰۰۱)؛ کلر و همکاران (۲۰۰۷)؛ ساریل (۲۰۱۳)؛ آیویی (۲۰۱۴)؛ ایسا و زهاری (۲۰۱۵)؛ حسنقلی‌پور و همکاران (۱۳۹۰)؛ عباس‌زاده و معینی‌زاده (۱۳۹۳)؛ و تحریری و پیری سقرلو (۱۳۹۵) است؛ بر اساس یافته‌های آنان، بین ویژگی‌های فردی و ادراک اخلاقی افراد ارتباط شایان توجهی وجود دارد، به گونه‌ای که جنسیت، سن و مقطع تحصیلی موجب بروز تفاوت‌هایی در نگرش‌های اخلاقی، استانداردهای اخلاقی و ادراک اخلاقی افراد و دانشجویان حسابداری می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه سوم نیز نشان داد بین اخلاق پولی دانشجویان حسابداری بر اساس جنسیت تفاوت وجود دارد؛ به گونه‌ای که دانشجویان زن نسبت به دانشجویان مرد اخلاق پولی زیادتری دارند؛ بیشتر تحت تأثیر پول قرار می‌گیرد؛ پول را بخش مهمی در زندگی می‌دانند و معتقدند که پول نمادی از موفقیت، احترام، آزادی و قدرت است. در نتیجه امکان دارد که زنان نسبت به مردان در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی، به معیارهای دیگری همچون عقلایی‌بودن از لحاظ اقتصادی توجه کنند. نتایج پژوهش همچنین نشان داد، اخلاق پولی دانشجویان حسابداری مستقل از سن و مقطع تحصیلی آنهاست. نتایج این فرضیه با یافته‌های پژوهش‌های تانگ و چن (۲۰۰۸)؛ ساریل (۲۰۱۳)؛ آیویی (۲۰۱۴) و ایسا و زهاری (۲۰۱۵) که بیان کردند، تفاوت‌های مهمی در باورها، ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای مرتبط با پول مردان و زنان و سطوح اخلاق پولی (پول دوستی) دانشجویان حسابداری بر اساس جنسیت وجود دارد، همراستا است.

نتایج آزمون فرضیه سوم همچنین، برخلاف یافته‌های پژوهش‌های تانگ، کیم و تانگ (۲۰۰۰)؛ تانگ، تانگ و لونا آروکاس (۲۰۰۵) و آیویی (۲۰۱۴) است که اظهار داشتند، تفاوت شایان توجهی در اخلاق پولی دانشجویان حسابداری بر اساس سن وجود دارد و زنان تمایل کمتری به انتظارات درباره پول دارند و اهمیت کمتری برای پول قائل‌اند؛ در حالی که مردان نگرانی بیشتری برای پول و پیشرفت‌های شغلی نسبت به ارزش‌های اخلاقی دارند.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

با توجه به نتایج پژوهش، به دانشگاه‌ها و استادان حسابداری پیشنهاد می‌شود در کنار آموزش سایر مباحث تخصصی، بر آموزش اصول اخلاق پولی دانشجویان تمرکز کنند و در جهت ارتقای

دیدگاه اخلاقی آنها نسبت به پول و کارکردهایی که پول می‌تواند در موفقیت، عزت نفس، بودجه‌بندی و استقلال داشته باشد، آنها را به دو دسته مرد و زن تفکیک نموده و آموزش‌های اخلاق پولی متناسب با هر گروه را به آنان ارائه دهند. همچنین، به پژوهشگران نیز پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌هایی که مربوط به نگرش اخلاقی دانشجویان نسبت به پول است به متغیر جنسیت توجه کافی نمایند.

در انتها برای مطالعات بعدی موضوعات زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. بررسی تأثیر پول دوستی مدیران مالی شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران بر میزان رفتارهای غیراخلاقی آنها در حین کار؛
۲. بررسی رابطه بین ماتریالیسم و اخلاق پولی حسابداران رسمی و همچنین، تأثیر نگرش حسابداران رسمی نسبت به پول بر ارتباط بین درآمد و رضایت مالی آنها.

فهرست منابع

- احمدپور، ا. و هادیان، س.ا. (۱۳۹۴). بررسی تغییرات مربوط به بودن اطلاعات حسابداری. *فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۲ (۱)، ۲۰-۱.
- اعتمادی، ح. و دیبانی دیلمی، ز. (۱۳۸۸). تأثیر دیدگاه اخلاقی مدیران مالی بر کیفیت گزارش‌های مالی شرکت‌ها. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، ۴ (۱)، ۲۰-۱۱.
- تحریری، آ. و پیری سقرلو، م. (۱۳۹۵). درک حساب‌رسان از مفهوم تردید حرفه‌ای در کار حسابرسی. *فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۳ (۱)، ۱۳۵-۱۱۷.
- حسینقلی‌پور، ط.، دهقان‌نیری، م. و میرمهدی، س.م. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر نگرش اخلاقی دانشجویان مدیریت. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، ۶ (۴)، ۷۴-۶۳.
- خواجه‌ی، ش. و نجفی، ز. (۱۳۹۴). آزمون محدودیت‌های حاکم بر ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۲ (۴)، ۴۴۰-۴۲۱.
- رویائی، ر.ع.، طالب‌نیا، ق.، حساس‌یگانه، ی. و جلیلی، ص. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین فلسفه اخلاق فردی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی با رفتارهای کاهنده کیفیت حسابرسی. *فصلنامه حسابداری مدیریت*، ۶ (۱۶)، ۲۶-۱۵.
- ستایش، م.ح.، ماهر، م.ه. و ابوالحلاج، م. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر سازه‌های فردی و اجتماعی بر درک اصول اخلاقی بین مدیران مالی و بودجه دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کشور. *فصلنامه حسابداری سلامت*، ۱ (۱)، ۳۲-۱۷.
- سلمان‌پناه، ن. و طالب‌نیا، ق. (۱۳۹۲). بررسی گزیده عوامل مؤثر بر قضاوت اخلاقی حسابداران رسمی ایران. *فصلنامه حسابداری مدیریت*، ۶ (۱۸)، ۹۶-۸۷.

- عباسزاده، م.ر. و معینیزاده، م. (۱۳۹۳). تأثیر جنسیت بر درک اصول اخلاقی دانشجویان حسابداری: بررسی تطبیقی در ایران و انگلستان. *فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۳ (۱۱)، ۷۳-۵۵.
- علوی طبری، س.ح.، مجتهدزاده، و. و بختیاری، ن. (۱۳۹۱). تأثیر جنسیت حسابرس بر کیفیت حسابرسی مستقل. *پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی*، ۴ (۱۳)، ۴۳-۲۱.
- فرچزاده دهکردی، ح. و نورشاهی، ک. (۱۳۹۴). اولویت‌بندی ارزش‌های شخصی و ویژگی‌های فردی حسابداران: نقدی بر آموزش حسابداران. *فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی*، ۷ (۲۵)، ۱۳۳-۱۱۸.
- فروغی‌ابری، م.، جعفری، ع. و نادری بنی، ر.ا. (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر قضاوت‌های اخلاقی در بین جامعه حسابداران رسمی ایران. *فصلنامه حسابداری مالی*، ۶ (۲۲)، ۱۳۳-۱۱۴.
- گل‌پرور، م. و جوادیان، ز. (۱۳۸۹). رابطه باور به ندبای عادلانه و ناعادلانه با عشق به پول. *پژوهش‌نامه اخلاق*، ۳ (۱۰)، ۷۸-۶۱.
- مهدوی، غ.ج. و ابراهیمی، ف. (۱۳۹۲). ارزش‌های حرفه‌ای و ادراک اخلاقی حسابرسان داخلی دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران. *فصلنامه حسابداری سلامت*، ۲ (۳)، ۶۷-۵۴.
- مهدوی، غ.ج. و علی‌پور، ص. (۱۳۸۹). بررسی رویکردهای تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مالی شرکت‌ها. *فصلنامه دانش حسابداری*، ۱ (۲)، ۵۳-۳۳.
- مهرانی، ک.، نرگسیان، ع. و گنجی، ک. (۱۳۹۵). بررسی پیش‌بینی‌ها و پس‌بینی‌های احساس تبعیض جنسیتی در حرفه حسابداری. *فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۳ (۱)، ۹۷-۱۱۶.
- Abbaszadeh, M.R. & Moeinizadeh, M. (2014). The effect of Gender on accounting students' perception: Cross-cultural study in Iran and United Kingdom. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 3 (11), 55-73. (in Persian)
- Ahmadpour, A. & Hadiyan, S.A. (2015). Changes in the value relevance of accounting information and identifying the factors affecting the value relevance. *The Iranian Accounting and Auditing Review*, 22 (1), 1-20. (in Persian)
- Attia, A., Shankarmahesh, M. & Singhapakdi, A. (1999). Marketing Ethics: A Comparison of American and MiddleEastern Marketers. *International Business Review*, (8), 611-663.
- Ayu, W. (2014). Determinan persepsi etika mahasiswa akuntansi dengan love of money sebagai variabel intervening. *Journal ilmiah mahasiswa feb*, Available at: <http://jimfeb.ub.ac.id/index.php/jimfeb/article/view/1024>.
- Alavi Tabari, S.H., Mojtahedzadeh, V. & Bakhtiyari, N. (2012). Effects of auditor gender on auditing quality of independent auditing. *research magazine of financial accounting and auditing*, 4 (13), 21-43. (in Persian)
- Bandura, A., Caprara, G.V., Barbaranelli, C., Regalia, C. & Scabini, E. (2011). Impact of family efficacy beliefs on quality of family functioning and

satisfaction with family life. *Applied Psychology: An International Review*, 60 (3), 421-448.

Borkowski, S.C. & Ugras, Y.J. (1998). Business students and ethics: a meta-analysis. *Journal of Business Ethics*, (11), 1117-1127.

Charismawati, C.D. (2011). *Analysis of the Relationship between Love of Money with Accounting Student's Ethical Perceptions*. Thesis MSc, the Faculty of Economics, University Diponegoro.

Easterlin, R.A. (2006). Life cycle happiness and its sources: Intersections of psychology, economics, and demography. *Journal of Economic Psychology*, 27 (4), 463- 482.

Elm, D.R., Kennedy, E.J., & Lawton, L. (2001). Determinants of Moral Reasoning: Sex Role Orientation, Gender, and Academic Factors. *Business and Society*, 40 (3), 241-265.

Esa, E. & Zahari, A.R. (2015). The Relationship between Personal Traits and Accounting Students Perception on Ethics and Love of Money: Case of Malaysian Government-Linked University. *Asian Economic and Social Society*, 5 (8), 174-182.

Etemadi, H. & Dianati Dilami, Z. (2009). The Effect of Ethical Ideology on Quality of Financial Reporting. *Journal of Ethics in Science and Technology*, 4 (1), 11-20. (in Persian)

Farajzadeh Dehkordi, H. & Nourshahi, K. (2015). Prioritization of personal values and Accountants personal characteristics: A Critique of Education Accountants. *Iranian Accounting Association, Auditing and Accounting Research*, 7 (25), 118-133. (in Persian)

Forsyth, D.R. (1980). Taxonomy of Ethical Ideologies. *Journal of Personality and Social Psychology*, (39), 84-175.

Foucault, M. (2001) b. *Fearless speech*. Los Angeles, Ed: Semiotext Pearson.

Furoghi abri, M., Jafari, A. & Naderi bani, R.A. (2014). Factors affecting moral judgments on the Iranian Society of CPAs. *Quarterly Financial Accounting*, 6 (22), 114-133. (in Persian)

Gbadamosi, G. & Joubert, P. (2005). Money ethic, moral conduct and work related attitudes: Field study from the public sector in Swaziland. *Journal of Management Development*, 24 (8), 754-763.

George, j. (2009). *Perception, attribution and the management of diversity*. In: *understanding and managing organizational behavior*. USA, Ed: prentice hall, chapter 4, 105-140.

Golparvar, M. & Javadian, Z. (2010). The relation between believing in just and unjust world and interest in money. *A Research Quarterly in Ethics*, 3 (10), 61-78. (in Persian)

- Gordon, F.W., Ying, H.F. & Scully, G. (2013). How Chinese Auditors' Relativistic Ethical Orientations Influence Their Love of Money. *Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies*, 18 (2), 20-29.
- Hasan Gholipour, T., Dehghan Nayeri, M. & MirMehdi, S.M. (2012). Affecting Factors on Ethical Attitudes of Business Students. *Journal of Ethics in Science and Technology*, 6 (4), 63-74. (in Persian)
- Ho, Y.H. (2007). Undergraduate accounting students' perception of accounting ethics: A cross-cultural comparative study, for the degree of doctor of philosophy. The faculty of the graduate school of the University of Minnesota.
- Hunt, S.D. & Vitell S. (1986). A General Theory of Marketing Ethics. *Journal of Macromarketing*, 6 (1), 5-16.
- Jones, T.M. (1991). Ethical Decision Making by Individuals in Organizations: An Issue Contingent Model. *Academy of Management Review*, 16 (2), 366-395.
- Keller, A.C., Smith, K.T. & Smith, L.M. (2007). Do Gender, Educational Level, Religiosity, and Work Experience Affect the Ethical Decision-making of U.S. Accountants?. *Critical Perspectives on Accounting*, (18), 299-314.
- Khajavi, Sh. & Najafi, Z. (2016). The examination of the constraints of qualitative characteristics of accounting information: Evidence from Tehran Stock Exchange. *The Iranian Accounting and Auditing Review*, 22 (4), 421-440. (in Persian)
- Lea, S.E.G. & Webley, P. (2006). Money as tool, money as drug: The biological psychology of a strong incentive. *Behavioral and Brain Sciences*, 29 (2), 161-209.
- Mahdavi, Gh.H. & Alipour, S. (2010). Ethical decision-making approaches of companies' financial managers. *Journal of accounting knowledge*, 1 (2), 33-53. (In Persian)
- Mahdavi, Gh.H. & Ebrahimi, F. (2013). Professional Values and Ethical Perception of Internal Auditors of Iran Medical Sciences Universities. *Journal of health accounting*, 2 (3), 54-67. (in Persian)
- Marwah, Y. & Anim, W. (2015). Analysis of Effect of Ethics Education and Love of Money Perception of Accounting Students in the Preparation of Financial Statements. *Journal of Education and Vocational Research*, 6 (1), 1-12.
- Mehrani, K., Nargesian, A. & Ganji, K. (2016). Antecedents and Consequences of Perceived Gender Discrimination in the Audit Profession. *The Iranian Accounting and Auditing Review*, 23 (1), 97-116. (in Persian)
- Okafor, G.O., Okaro, S.C. & Egbunike, C.F. (2015). Students Perception of Ethics: Implications for National Development. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 5 (1), 345-357.

- Royaei, R.A., Talebnia, Gh., Hasas Yeganeh, Y. & Jalili, S. (2013). Relationship between Personal Moral Philosophy and Demographic Characteristics With audit Quality Reduction Behaviors. *Journal of Management accounting*, 6 (16), 15-26. (in Persian)
- Sahril, J. (2013). The ethical perception of accounting student: review of gender, religiosity and the love of money. *Journal Ilmiah Mahasiswa FEB*. Available at: <http://jimfeb.ub.ac.id/index.php/jimfeb/article/view/626>.
- Salmanpanah, N. & Talebnia, Gh. (2013). Factors affecting Iranian CPA's ethical judgment. *Journal of Management accounting*, 6 (18), 87-96. (in Persian)
- Schlenker, B.R. & Forsyth, D.R. (1977). On the Ethics of Psychological Research. *Journal of Experimental Social Psychology*, 13 (4), 369-396.
- Setayesh, M.H., Maher, M.H. & Abolhallaj, M. (2012). The Effect of Personal and Social Characteristics on Perception of Moral Principles among Directors of Finance and Budget of Universities of Medical Science in Iran. *Journal of health accounting*, 1 (1), 17-32. (in Persian)
- Smith, A. & Rogers, V. (2000). Ethics-Related Response to Specific Situation Vignettes: evidence of Gender-Based Difference and Occupational socialization. *Journal of Business Ethics*, (28), 73-86.
- Tahriri, A. & Piri Sagharloo, M. (2016). Auditors' perceptions of professional skepticism in audit work. *The Iranian Accounting and Auditing Review*, 23 (1), 117-135. (in Persian)
- Tang, T. (2007). Income and Quality of Life: Does the Love of Money Make a Difference?. *Journal of Business Ethics*, 72 (4), 375-393.
- Tang, T.L.P. & Chen, Y.J. (2008). Intelligence vs. wisdom: the love of money, Machiavellianism, and unethical behavior across college major and gender. *Journal of Business Ethics*, (82), 1-26.
- Tang, T.L.P. & Chiu, R.K. (2003). Income, money ethic, pay satisfaction, commitment, and unethical behavior: is the love to money the root of evil for Hong Kong employees? *Journal of Business Ethic*, 46 (1), 13-30.
- Tang, T.L.P. (1992). The meaning of money revisited. *Journal of Organizational Behavior*, 13 (2), 197-202.
- Tang, T.L.P., Kim, J.K., & Tang, D.S.H. (2000). Does attitude toward money moderate the relationship between intrinsic job satisfaction and voluntary turnover? *Human Relations*, 53 (2), 213-245.
- Tang, T.L.P., Luna-Arocas, R. & Whiteside, H.D. (2003). Money ethic endorsement, self reported income, and life satisfaction: university faculty in the USA and Spain. *Personnel Review*, 32 (6), 756-773.
- Tang, T.L.P., Tang, D.S.H. & Luna-Arocas, R. (2005). Money profiles: the love of money, attitudes, and needs. *Personnel Review*, 34 (5), 603-624.